

สิทธิพร ศรีผ่อง 2554: เมืองสงขลาก่อนการปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 2318 – 2439
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) สาขาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า, Ph.D.
169 หน้า

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพของเมืองสงขลาก่อนการปฏิรูปการปกครอง
เมื่อมีการยกเลิกระบบเจ้าเมือง ในปีพ.ศ. 2439 ทั้งในทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองการปกครอง
โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนาจากข้อมูลสำคัญในเอกสารชั้นต้นและชั้นรองที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่าเมืองสงขลาถือกำเนิดขึ้นได้อีกครั้งหนึ่ง หลังจากการถูกโจมตีจาก
กองทัพของกรุงศรีอยุธยา ในปีพ.ศ. 2223 ด้วยเหตุที่เมืองสงขลาตั้งตัวเป็นอิสระไม่ยอมรับอำนาจ
ของกรุงศรีอยุธยา หลังจากนั้นเมืองสงขลาถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่ด้วยความเหมาะสมทางภูมิศาสตร์
ในการเป็นเมืองท่าทางการค้า ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะในกลุ่ม
ทะเลสาบสงขลา และนโยบายในการบริหารจัดการของเมืองหลวงและตัวเจ้าเมืองในตระกูล ณ
สงขลา ที่ต้องการให้เมืองสงขลาเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองการ
ปกครอง

ในทางเศรษฐกิจเมืองสงขลาเป็นเมืองหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการสร้างรายได้ให้กับ
รัฐ โดยเฉพาะในเรื่องของการค้าขายกับต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นจีน และรัฐในคาบสมุทรมลายู ใน
ด้านการปกครองเมืองสงขลามีบทบาทในการควบคุมหัวเมืองประเทศราชด้วย ซึ่งเมืองประเทศ
ราชที่เมืองสงขลาควบคุมนั้นล้วนเป็นหัวเมืองที่มีอาณาเขตติดต่อกับดินแดนอาณานิคมของชาติ
ตะวันตกทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นเมืองท่าทางการค้าทำให้เมืองสงขลาประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม
วัฒนธรรม ซึ่งต่างก็มีทักษะความชำนาญในการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ดังนั้นด้วยสภาพของ
เมืองสงขลาข้างต้น ทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ การบริหารจัดการและความหลากหลายทางวัฒนธรรม
เป็นสิ่งที่ทำให้เมืองสงขลากลายเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางภาคใต้เมืองหนึ่งจนถึงปัจจุบัน